

УДК 336.748.3

Д.В. Левченко

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АПК УКРАЇНИ

D.V. Levchenko

FEATURES OF THE POTENTIAL OF ENTERPRISES OF AIC OF UKRAINE

Агропромисловий комплекс є одним з пріоритетних секторів нарощування експортного потенціалу економіки України, базою для забезпечення продовольчої безпеки країни. Але, незважаючи на його високий потенціал, ефективність функціонування підприємств агропромислового комплексу країни значно поступається ефективності аграрних підприємств розвинутих країн світу. Успіх в аграрному бізнесі визначається не доступом до природних ресурсів, а впровадженням розробок новітніх технологій, своєчасного отримання необхідної інформації, продукування нових ідей. Сьогодні основним завданням аграрного сектора економіки є нарощування потенціалу не за рахунок ресурсної бази, але завдяки впровадженню інноваційних підходів до ведення сільського господарства.

Вивченням питань, пов'язаних із ефективністю функціонування АПК України, займається велике коло вчених теоретиків та практиків. Зокрема, Абрамович І. А., Дешевова Н.В., Сокольська Т.В., О.В. Собкевич, В. М. Русан, А. Д. Юрченко, О. В. Ковальова розглядають проблеми підвищення ефективності ресурсного потенціалу аграрної сфери та наголошують на необхідності впровадження інновацій.

Основою розвитку та функціонування агробізнесу є його системний характер. На думку І. А. Абрамович «Агробізнес слід розглядати як найбільш прогресивну і високоефективну форму спільної організації виробництва продовольства, в якій усі його галузі інтегровані в одній структурно завершеній, збалансованій, технологічно, економічно та організаційно пов'язаній системі, основне завдання якої полягає в максимальному забезпеченні населення продовольчими товарами. Аграрний сектор являє собою складне поєднання багатьох виробничо-організаційних структур у певну систему, метою функціонування якої є задоволення потреб суспільства»[8].

Дешевова Н.В. [2] пропонує таке визначення ресурсного потенціалу аграрної сфери: складна, безперервно відтворювальна система, елементами якої є всі його компоненти (природний, трудовий, фінансовий, матеріально-технічний та ін. ресурси), а зв'язки між ними визначаються соціальними, економічними, політичними, інфраструктурними та ін. чинниками, що зумовлюють функціонування і розвиток аграрної економіки».

Якщо Дешевова Н.В. основними складовими потенціалу виділяє такі компоненти як природний, трудовий, фінансовий та матеріально-технічний, то М.А. Горшков [7] пропонує об'ємну структуру потенціалу аграрного сектору економіки. Основним її складовими він визначає:

- ✓ Ресурси (природні, трудові, матеріально-технічні та технологічні, фінансові, соціальні (територій), ринкові, управлінські);
- ✓ Суб'єкти (дежавні підприємства, великі підприємства та холдинги, середні підприємства, малі підприємства, підприємці, домогосподарства)

Варто зазначити, що така структура дозволяє досить повно охарактеризувати особливості комплексу аграрного сектору, а її складові можуть пов'язуватися між собою за логікою взаємозв'язків у різні підсистеми.

Для розуміння особливостей формування потенціалу підприємств АПК України необхідно детальніше проаналізувати всі складові компоненти.

Структурна перебудова аграрного комплексу спричинила зміну основних суб'єктів. Зокрема, якщо раніше основним товаровиробником були колективні господарства, то сьогодні, за словами І.А.Абрамовича «бізнесмени та бізнесформування стають основною рушійною силою агропромислового виробництва. Від їх підприємницької активності та ініціативи значною мірою залежать подолання аграрної кризи та динамічний розвиток сільського господарства України» [1].

Чільне місце серед складових природного потенціалу займає земля як основний природний ресурс розвитку агросфери. Земельний фонд України становить 60354,8 тис. га, або майже 6% території Європи і характеризується високим рівнем освоєння. Однак, у структурі земельного фонду України значні площі займають ґрунти з незадовільними властивостями (змиті, піддані вітрової ерозії, засолені, перезволожені тощо) – це деградовані і малородючі ґрунти, площа таких ґрунтів на орних землях перевищує 6,6 млн га, або 20% площ ріллі [3,4]. Одним із недоліків сьогоднішнього правового регулювання є невпорядкованість земельного кадастру, неправомірне відчуження та захоплення земель. Спірним на сьогодні залишається питання продажу землі. Якщо одні аналітики вказують на його позитивних сторонах, то інші вважають негативним явищем, яке в майбутньому може стати загрозою національному суверенітету.

Важливим елементом ресурсного потенціалу аграрної сфери є її трудовий потенціал. З огляду на те, що сільське населення є базою відтворення трудових ресурсів у сільському господарстві, створення необхідних умов для продуктивної зайнятості в аграрній сфері сприятиме нарощуванню обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та підвищенню ефективності аграрної галузі [5]. В цьому контексті негативно на функціонування АПК впливає масова трудова міграція населення (як внутрішня – до великих міст, так і зовнішня – країни ЄС, США). Поєднання трудового потенціалу із потенціалом територій сприяє підвищенню ролі об'єднаних територіальних громад, основним завданням яких на сьогодні є створення належних умов для проживання сільського населення та стимулювання повернення трудових мігрантів. Важливим для формування потенціалу територій є використання можливостей транскордонного співробітництва та формування екосистеми інноваційного підприємництва [9].

Фінансовий потенціал забезпечується поєднанням власних, інвестиційних та кредитних ресурсів. Відповідно Законом України „Про Державний бюджет України на 2019 рік” (зі змінами) Мінагрополітики передбачені видатки в обсязі 12 341 643,0 тис. грн., з них за основними програмами підтримки розвитку АПК – 5 909,0 млн. грн., в тому числі:

- ✓ «Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів» - 127,2 млн. грн.;
- ✓ «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств» - 800,0 млн. грн.;
- ✓ «Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними» - 400,0 млн. грн.;
- ✓ «Надання кредитів фермерським господарствам» - 200,0 млн. грн.;
- ✓ «Державна підтримка галузі тваринництва» - 3 500,0 млн. грн.;
- ✓ «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» - 881,8 млн. гривень [8].

Варто зазначити, що нарощування потенціалу на сьогодні є нерозривно пов'язаним із впровадженням інновацій.

На основі аналізу наукових праць, можна виділити наступні особливості та функції інновацій, які сприятимуть підвищенню потенціалу підприємств АПК України:

- ✓ забезпечення динамічності та гнучкості сільськогосподарських підприємств різних форм власності, як результат реагування на зміну вимог споживачів та кон'юнктури ринку;
- ✓ вдосконалення управління як наслідок використання інноваційних підходів до управління та адміністрування;
- ✓ інформаційна полягає у розробці новітнього інформаційно-технічного забезпечення ведення сільськогосподарської діяльності на основі принципів цифрової економіки, забезпечення прозорості інформаційних потоків між учасниками ринку.

На сьогодні інноваційна активність сільськогосподарських підприємств зростає, здебільшого за рахунок оновлення матеріально-технічної бази агрохолдингами. М. А. Полегенька [6] вважає, що основним бар'єром впровадження інновацій агропромисловими підприємствами є відсутність дієвих економічних стимулів, які б заохочували підприємства здійснювати технологічну модернізацію шляхом активного впровадження інновацій у виробництво.

Доступна аналітика щодо оцінки ефективності формування ресурсного потенціалу аграрних підприємств вказує на значні невикористані резерви збільшення виробництва продукції, підвищення її якості і, як наслідок, конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках. Сьогодні важливим аспектом є забезпечення гнучкості, швидкої реакції на зміну запитів споживачів. Важливим напрямом повинно стати нарощування ланцюгів доданої вартості в аграрній сфері, збільшення частки їх продукції на ринку, у тому числі за рахунок поєднання сільськогосподарського виробництва з іншими видами діяльності.

Література

1. Жмурко Н. В. Аналіз тенденцій коливання валютного курсу в Україні / Н. В. Жмурко, О. І. Митко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2018. – № 21. – С. 586-590.
2. Мігус І. П. Оцінка заходів державного антикризового управління в банківському секторі з боку НБУ / І. П. Мігус, К. В. Карпова, Я. С. Коваль // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 17. – С. 82–89.
3. Рибаченко К. В. Моделювання стану валютного ринку України [Електронний ресурс] / К. В. Рибаченко. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
4. Річний звіт НБУ. URL: <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
5. Стратегія розвитку банківської системи 2016-2020: синергія розвитку банків та індустріалізації економіки. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf.
6. Абрамович, І. А. Теоретичні основи та форми прояву аграрного бізнесу[Електронний ресурс] / І.А.Абрамович. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua > cgi-bin > irbis_nbuv > cgiirbis_64
7. Горшков М. А. Управлінський зміст ресурсного потенціалу аграрного сектору / М.А. Горшков // Вісник Хмельницького національного університету. — (Економічні науки). — Том 2. — 2013. — № 4. —
8. Стан фінансування АПК у 2019 році <https://minagro.gov.ua/ua/napryamki/finansova-politika/finansuvannya-z-derzhavnogo-byudzhetu/stan-finansuvannya-apk-u-2019-roci>
9. Bakushevych, I., Goshchynska, D., Martyniak, I. (2019) Decentralization and Innovative Entrepreneurial Ecosystem development for the EU-Ukraine Cross-border Cooperation. The Balanced Development of National Economy Under the Conditions of Modern World Transformation. Monograph. Daugavpils, 2019. pp.139-152.